

AZ ERDŐ - Az erdő állatai, növényei

Foglalkozás vázlat - Tanösvény

a Sokszínű ÉLET című kiállítás erdőket bemutató részéhez

Készült: 2012. január 30.

Múzeumi óra célja: A hazai erdők élővilágát bemutató kiállításhoz készített játékos gyakorló óra. A hazai erdőkkel kapcsolatos fogalmak elmélyítése játékos formában, interaktív tevékenységekkel, múzeumi óra keretében.

Készítette: Danyi Ilona (Losonci Téri Általános Iskola)

Tantárgy: Környezetismeret

Munkaforma: frontális, egyéni, csoportos, kooperatív

Szükséges eszközök a résztvevő gyerekeknek: füzet, tolltartó

Pedagógus számára szükséges előkészítő munka: a múzeum honlapjáról (www.mttm.hu) előzetesen letölthető oktatási segédletek letöltése, nyomtatása. A csoportmunkák előkészítése.

Évfolyam: 2. osztály

A múzeumi foglalkozás tervezett hossza: kb. 60 perc

Helyszín: Magyar Természettudományi Múzeum, Sokszínű ÉLET című kiállítás, Az erdő többszintes élőhely című kiállításrész

A. Iskolai előkészítő óra

A témát az iskolában **A vadon élő növények és állatok** témakörnél tanítjuk, majd **Az erdő és az ember** című résznél folytatjuk. Ennek kibővítése a természetvédelem és állatvédelem múzeumi óra keretében, amire hasznos felhívni a gyerekek figyelmét. Ahány tankönyv annyiféle feldolgozási szempontot találhatunk.

A feladatok csak ajánlottak, nem feltétlenül kell követni a sorrendet. Ötletek azoknak a lelkes tanároknak, akik szeretnének egy kevésbé hagyományos múzeumi órát tartani.

B. Múzeumi foglalkozás

Az életkori sajátosságokat és az osztály összetételét figyelembe véve az alábbi lehetőségek közül a pedagógus választhatja ki a megfelelő mennyiségű feladatot. Egy múzeumi óra kb. 60 perc, de ez az osztály összetételétől függően változhat.

I. Előkészítés, motiválás

- *Az iskolában már sok mindent tanultunk az erdőről, most egy rendhagyó órán fogtok részt venni. Gyertek, üljetek ide körém! Azt szeretném tudni, hogy mi jut eszetekbe, ha meghalljátok ezt a szót: „ERDŐ”? (Asszociációs játékkal is lehet kezdeni, a pedagógus erdővel kapcsolatos szavakat mond, és a gyerekek mondják ki, ami a szavakról eszükbe jut.)*

II. Témafeldolgozás

1.1. feladat – AZ ERDŐ FOHÁSA

Foglalkoztatási forma: frontális munka

Pedagógus előkészítő feladata: letöltés, fénymásolás/nyomtatás

Melléklet: az Erdő fohása (1. melléklet)

Minden gyereknek a kezébe adunk egy előre kinyomtatott Erdő fohása szöveget.

- *Olvassátok el! / Egy tanuló/pedagógus hangosan is felolvassa a szöveget...*

Az Erdő fohása

Vándor, aki elhaladsz mellettem,
Ne emelj rám kezet!
Én vagyok a tűzhelyed melege
hideg téli éjszakákon, én vagyok

tornácod barátságos fedele,
melynek árnyékába menekülsz
a tűző nap elől, s gyümölcsöm
oltja szomjadat.

Én vagyok a gerenda, mely házat
tartja, én vagyok az asztalod lapja,
én vagyok az ág, melyben fekszel,
a deszka, melyből csónakodat építed.

Én vagyok a házad ajtaja,
bölcsőd fája – koporsód fedele.
Vándor, ki elmegy mellettem:
Ne bánts!

1.2. feladat – KÍVÁNSÁGLISTA

Foglalkoztatási forma: egyéni munka

Pedagógus előkészítő feladatai: -

Melléklet: -

- *Az Erdő vándora meghív benneteket egy erdei sétára! Indulhatunk? Ha te fa lennél az erdőben, mit kérnél az Erdő Vándorától? Írjatok három dolgot a füzetetekbe!*

Néhány egyszerű megoldás, amit a gyerekek írhatnak, pl: Ne törd le az ágaimat! Ne szemetelj! Ne dobálj tele műanyag palackokkal! Csendben közlekedj, mert megriasztod az itt élő állatokat! Ne tépd le a virágokat, ott érzik jól magukat, ahol kinőttek! ...

2.1. feladat – ERDEI KIRAKÓ

Foglalkoztatási forma: csoportmunka

Pedagógus előkészítő feladatai: letöltés, fénymásolás/nyomtatás, 4 db kép előzetes feldarabolása

Melléklet: négyféle „erdei” kép pl. fa, virág, erdő... kb. A/5-ös méretben (2. melléklet)

Négy csoportot alakítunk: az előzetesen kinyomtatott négyféle képet annyi részre vágjuk, ahány gyerek lesz egy-egy csoportban. A négy csoport képdarabjait összekeverjük, majd minden gyerek húz egy képecskét. Akik azonos kép darabjait húzzák, egy csoportba kerülnek. (Ez csak ajánlott, a csoportalakítást a pedagógus saját belátása szerint alkossa meg, az osztály összetételétől függően.)

2.2. feladat – BETŰHIÁNYOS SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK

Foglalkoztatási forma: csoportmunka

Pedagógus előkészítő feladatai: letöltés, fénymásolás/nyomtatás négy példányban

Melléklet: betűhiányos szólások, közmondások (3. melléklet)

Minden csoport más hiányosan nyomtatott közmondást/szólást kap előre kinyomtatva. A csoport egy-egy tagja húz egyet a csoportjának.

- *Az Erdő Vándora hozott nektek néhány szólást, közmondást, amit a meghatározás alapján kell kitalálnotok. Vajon mire gondolt?*

1. csoport

Aki _ v _ r _ g _ t sz _ r _ t _ , r _ ssz _ mb _ r n _ m l _ h _ t! (Szelíd, jólelkű ember, aki szereti a virágot, tud örülni az élet apró szépségeinek.)

2. csoport

B _ g _ ly m _ ndj _ v _ r _ bn _ k, h _ gy n _ gyf _ j _ ! (Mulatságos dolog, ha valaki másokat kritizál, pedig ő is pontosan olyan, pontosan úgy viselkedik.)

3. csoport

J _ bb m _ _ gy v _ r _ b, m _ nt h _ ln _ p _ gy t _ z _ k. (A biztos kevés többet ér a bizonytalan soknál.)

4. csoport

M _ d _ r _ t _ t _ ll _ r _ l, _ mb _ rt b _ r _ tj _ r _ l. (Barátaidról is megítélhetnek téged! Körültekintően válogasd meg, kivel barátkozol.)

5. csoport

N _ gy f _ b _ v _ gt _ _ f _ jsz _ j _ t. (Erejét meghaladó feladatba fogott, de ha nagyon akarja, sikerülni fog.)

3. feladat – ERDIEI ÁLLATOK

Foglalkoztatási forma: csoportmunka

Pedagógus előkészítő feladatai: letöltés, fénymásolás/nyomtatás négy példányban

Melléklet: erdei állatok leírása (4. melléklet)

- Az Erdő Vándora most az állatokkal beszélget egy kicsit. Fáradtan leül egy kőre, és sok-sok állattal kezd beszélgetni. Nagyon örül, hogy már nincs egyedül.

A ti dolgotok most az lesz, hogy kitaláljátok, milyen állatokkal beszélget! Segítenek a leírások. Keressétek meg a kiállításon (Az erdő többszintes élőhely – nagy üvegfal mögötti életkép) az állatokat! Melyik évszaknál találjátok meg, és vajon miért? Indokoljátok meg a válaszotokat. (Az évszakok ismételése is jó a feladat.)

Az erdei állatok leírásai (4. melléklet)

Őz

Erdő-mező legkecsesebb vadja vagyok. Bundám nyáron vörhenyes, télen szürkés színű. Amikor fiatal vagyok egy, később két gidát ellek. A kicsinyeimet a bokrok védelmébe rejtem. Ha megérezem, hogy az ember megsimogatta a gidámat, akkor elhagyom őt.

Gólya

A magyar nép kedves madara, a tavasz hírnöke vagyok. Mindenki ismer és szeret engem. Afrikából tavasszal térek vissza. 75 – 152 cm magas vagyok, hosszú a lábam és a csőröm. Karcsúnak tűnök. A nedves réteken élő apró gerincesekből és rovarokból áll a táplálékom.

Szeretem az embereket, szívesen rakom a fészket kéményre, villanypóznára. Amikor visszajövök a nagy útról, párommal megjavítjuk a régi fészkünket. Általában két-három tojást rakok. Felváltva vigyázunk a fiókáinkra. Ősszel melegebb vidékre költözünk.

Róka

Én vagyok az egyik legnépszerűbb ragadozó. Az állatmesékben, közmondásokban gyakran szerepelek, bár ravaszságomat elég gyakran eltúlozzák. Színem vörös, hasam szürkésfehér, fülem hátsó és lábam elülső oldala fekete. Dús, lompos farkam az ékességem. Nagyon jól látok, hallok és a szaglásom is remek. Leginkább egereket, nyulakat, de akár madarakat, madártojásokat is eszek. Házamat vacoknak hívják, ahol építek főbejáratot és vészkijáratot is.

Sün

Éjszaka keresem a táplálékomat. Sok mindenfélét megeszek: rovarokat, apró emlősállatokat, csigákat, gyümölcsöket, magvakat. Olyan ügyes vagyok, hogy még a kígyókkal is megbirkózom. Amikor veszélyt érzek, azonnal összegömbölyödöm és védem magamat a tüskéimmel. Kicsinyeim nyáron jönnek világra. Egész télen alszom. Avarból, mohából, lombból készítek fészket. Télen a testhőmérsékletem 6 C°-ra süllyed.

Amikor készen vannak a csoportok, közösen megbeszéljük, hogyan oldották meg a feladatukat. Minden csoport megmutatja a többieknek, hogy az ő állatuk hol látható a kiállításban.

4. feladat – TALÁLD KI A NEVEMET!

Foglalkoztatási forma: csoportmunka

Pedagógus előkészítő feladatai: -

Melléklet: -

- Az Erdő Vándora kicsit elfáradt. Arra kér benneteket, hogy írjatok az erdőben található állatokról egy rövid leírást. Minden csoport válasszon egy állatot! Írjatok róla néhány mondatot! Ha tudjátok, hogy a kiválasztott állat emlős, madár, hüllő vagy kétélű... akkor használjátok ezeket a kifejezéseket is! Az Erdő Vándora kíváncsian várja, hogy mit írtatok!

Amikor készen vannak a csoportok, közösen megbeszéljük, hogyan oldották meg a feladatukat. Minden csoport felolvassa a kiválasztott állatról készült leírást, majd a többi csoport megpróbálja kitalálni, miről írtak.

5. feladat – TALÁLD KI!

Foglalkoztatási forma: csoportmunka

Pedagógus előkészítő feladatai: letöltés, nyomtatás egy példányban

Melléklet: találós kérdések (5. melléklet)

A gyerekeknek találós kérdéseket olvasunk fel. Ha esetleg nehezen találják ki a megoldást, meghatározásokkal lehet nekik segíteni.

- Az Erdő Vándora hozott nektek néhány érdekes találós kérdést! Próbáljátok kitalálni, mire gondolt!

Néhány ötlet a találós kérdésekre:

Levelet hoz, de nem postás,
ásója nincs, és mégis ás.
Lába lent a földbe túr,
koronája van – nagy úr.
Karjaival integet,
mondd meg gyorsan, mi lehet!
(Fa)

Tavasszal kap levelet,
s ősszel küld csak választ,
de nem egyet, nem is kettőt,
hanem sok-sok százat!
(Fa)

Két lándzsa közt,
mint a pehely,
fent lebeg
egy virágkehely.
(Tulipán)

Bölcsőmet vad
szél cibálja,
takaróm a
hópehely.
Habár kicsit
hideg dunnám,
mégis jó, hogy átölel.
A nap első
sugarától
a hópaplan
megreped.
Én vagyok az
első virág...
Ki tudja a nevemet?
(Hóvirág)

6. feladat – ZÚRZAVAR...

Foglalkoztatási forma: egyéni munka

Pedagógus előkészítő feladatai: letöltés, nyomtatás az osztálylétszámnak megfelelő példányban

Melléklet: zűrzavaros mondatok (6. melléklet)

Az Erdő Vándora most az Erdő Boszorkányával találkozott, aki össze-vissza zavarta a mondatait. Tudtok neki segíteni a javításban? Csak akkor tavaszodik ki az erdőben, ha ügyesek vagytok!

Az erdő

Az erdőben nincsenek fák, növények.

A gyógynövények levelét, virágát, termését nem gyűjtjük és nem is szárítjuk meg. Levest főzünk belőle.

A széncinege, a fakopáncs, a feketerigó és a fácán emlősök, vízben élnek.

A fiókák a tojásból bújnak ki. A testüket szőr borítja.

Nem tudnak repülni.

Itt nincsenek sem rovarok, sem apró termetű állatok.

Az erdőben csak növények és állatok élnek.

Dobálni kell őket kövel!

A fákat ki kell vágni, hogy ne szaporodjanak el nagyon.

7. feladat – ERDEI ÉTLAP

Foglalkoztatási forma: egyéni-kooperatív

Pedagógus előkészítő feladatai: letöltés, nyomtatás négy példányban

Melléklet: Erdei étlap (7. melléklet)

A csoportoknak kiosztunk egy-egy előre kinyomtatott „étlapot”.

Feladat: a szövegben szereplő hibás szavakat kell megkeresni. A helyes szavakat a kipontozott részre írják a csoportok.

- Az állatkert éttermébe tér be a z Erdő Vándora. Mit ebédeljen? Csak az tudja elolvasni az étlapot, aki helyesen rakja össze, hogy melyik állat mivel táplálkozik.

REDEI TLÉAP

A sün csגיאת eszik.
A katicabogár lveéltetűvle táplálkozik.
A füstifecske lgveet kér vacsorára.
A róka útykto rendel.
A mókus tákófi kér.
A béka tegyel szeretne enni.
A sas otkcop kér.

8. feladat – JÁTÉK A SZAVAKKAL

Foglalkoztatási forma: csoportmunka

Pedagógus előkészítő feladatai: -

Melléklet: Játék a szavakkal (8. melléklet)

A mellékletben szereplő mondatokat csak egy példányban kell kinyomtatni, mert a pedagógus vagy egy-egy gyerek olvassa fel a mondatokat. A többiek feladata, hogy kijavítsák a mondatokat.
- *Róka Koma megréfalta a többieket, ha kitaláljátok, hogy melyik szót cserélte fel, akkor megkapjátok a helyes megoldást.*

A rókának négy szárnya van.
A gólyának négy lába van.
Az őznek sörénye van.
A vaddisznónak agancsa van.

III. - Összegzés

- *Az Erdő Vándora mára útja vége felé jár. Szerintetek mit kellene tennie, hogy megvédje az erdőben élő állatok élőhelyét? Te mit tennél a helyében?*
Természetvédelem, erdőirtás szabályozása, faültetés, állatok élőhelyének a megvédése, visszatelepítés stb.
- *Itt véget ért az út az Erdő Vándorával, legalábbis egy időre. Remélem, jól éreztétek magatokat. Menjetek ti is minél gyakrabban kirándulni szüleitekkkel! Védjétek és óvjátok a természetet és az ott élő állatokat!*

C. A múzeumi óra utólagos feldolgozása

Az iskolában **felidézzük a múzeumban elhangzottakat**. A gyerekek elmondhatják, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mire emlékeznek.

A „kincses füzetbe” **rajzot készítenek** azokról a feladatról, ami számukra érdekes volt, és egy-egy mondatot írnak a kép alá (közös rajzot vagy tablót is készíthetnek).

Gyűjtőmunkát végezhetnek a következő órára az eddig tanultakból, a múzeumi órán elhangzottakból.

A **múzeumi óra szóbeli értékelése**, csoportmunka megbeszélése.

Fogalmak, kulcsszavak értelmezése, magyarázata, ha esetleg maradtak olyan szavak vagy kifejezések, amik megerősítést igényelnek...

Felhasznált irodalom:

1. Kiss –Bitay Éva - Veres László: **Nagy állatlexikon** (Szalay Könyvkiadó, Kisújszállás. 2002.)
2. Hartdégenné Reider Éva: **Környezetismeret 2. kötet**, 2. osztály (Nemzeti Tankönyvkiadó)
3. Csík Endre, Farkas Julianna, Horváth Éva, Máté Magdolna, Szabó Eszter : **Ismerd meg a világot!**
NYIK-es könyvek, 2. osztály (Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.)
4. **Szó, fon nem takács. Mi az?** Találós kérdések gyerekeknek (Móra Ifjúsági Könyvkiadó, 2009.)
5. Oktatójátékok kisiskolásoknak
6. Mester Miklósné: **A mi világunk 2. osztály** (Munkatankönyv, Apáczai Kiadó, 2004.)
7. Füzesi Zsuzsa: **Bagoly mondja verébnek...** - Szólások, közmondások gyerekeknek (General Press Kiadó, 2001.)

Mellékletek

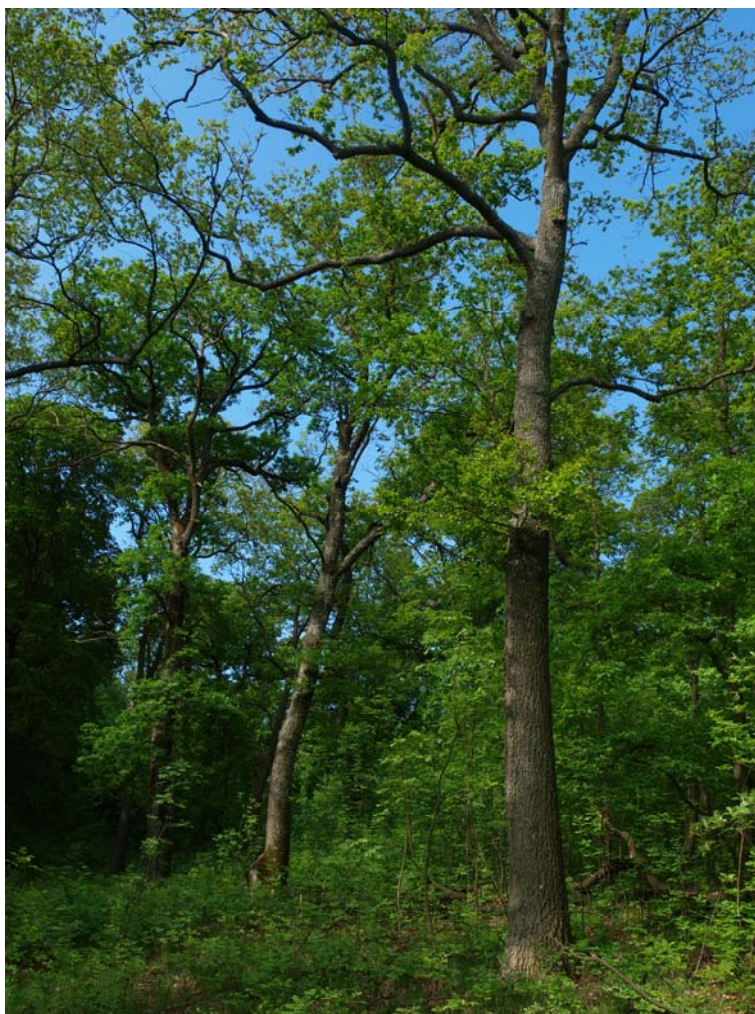
1. melléklet – AZ ERDŐ FOHÁSZÁ (1.1. feladathoz)

Az Erdő fohásza

Vándor, aki elhaladsz mellettem,
Ne emelj rám kezet!
Én vagyok a tűzhelyed melege
hideg téli éjszakákon, én vagyok
tornácod barátságos fedele,
melynek árnyékába menekülsz
a tűző nap elől, s gyümölcsöm
oltja szomjadat.

Én vagyok a gerenda, mely házat
tartja, én vagyok az asztalod lapja,
én vagyok az ágy, melyben fekszel,
a deszka melyből csónakodat építed.
Én vagyok a háza ajtaja,
bölcsőd fája- koporsód fedele.
Vándor, ki elmegy mellettem:
ne bánts!

2. melléklet – KÉPEK KIRAKÓHOZ (2.1. feladathoz)

Cseres-tölgyes, Keszthelyi-hg. (Bauer Norbert)

Bükkös, Keszthelyi-hg. (Fotó: Bauer Norbert)

Szarvasbogár (Fotó: Bauer Norbert)

Nagy csalán (Fotó: Bauer Norbert)

3. melléklet – BETŰHIÁNYOS SZÓLÁSOK, KÖZMONDÁSOK (2.2. feladathoz)

Aki _ v _ r _ g _ t sz _ r _ t _ , r _ ssz _ mb _ r n _ m l _ h _ t !

A mondat helyesen:

.....

B _ g _ ly m _ ndj _ v _ r _ bn _ k , h _ gy n _ gyf _ j _ !

A mondat helyesen:

.....

J _ bb m _ _ gy v _ r _ b , m _ nt h _ ln _ p _ gy t _ z _ k .

A mondat helyesen:

.....

M _ d _ r _ t t _ ll _ r _ l , _ mb _ rt b _ r _ tj _ r _ l .

A mondat helyesen:

.....

N _ gy f _ b _ v _ gt _ . _ f _ jsz _ j _ t .

A mondat helyesen:

.....

4. melléklet - ERDEI ÁLLATOK LEÍRÁSA (3. feladathoz)

Őz

Erdő-mező legkecsesebb vadja vagyok. Bundám nyáron vörhenyes, télen szürkés színű. Amikor fiatal vagyok egy, később két gidát ellek. A kicsinyeimet a bokrok védelmébe rejtem. Ha megérezem, hogy az ember megsimogatta a gidámat, akkor elhagyom őt.

Gólya

A magyar nép kedves madara, a tavasz hírnöke vagyok. Mindenki ismer és szeret engem. Afrikából tavasszal térek vissza. 75 – 152 cm magas vagyok, hosszú a lábam és a csőröm. Karcsúnak tűnök. A nedves réteken élő apró gerincesekből és rovarokból áll a táplálékom.

Szeretem az embereket, szívesen rakom a fészket kéményre, villanypóznára. Amikor visszajövök a nagy útról, párommal megjavítjuk a régi fészkünket. Általában két-három tojást rakok. Felváltva vigyázunk a fiókáinkra. Ősszel melegebb vidékre költözünk.

Róka

Én vagyok az egyik legnépszerűbb ragadozó. Az állatmesékben, közmondásokban gyakran szerepelek, bár ravaszságomat elég gyakran eltúlozzák. Színem vörös, hasam szürkésfehér, fülem hátsó és lábam elülső oldala fekete. Dús, lompos farkam az ékességem. Nagyon jól látok, hallok és a szaglásom is remek. Leginkább egereket, nyulakat, de akár madarakat, madártojásokat is eszek. Házamat vacoknak hívják, ahol építek főbejáratot és vészkijáratot is.

Sün

Éjszaka keresem a táplálékomat. Sok mindenfélét megeszek: rovarokat, apró emlősállatokat, csigákat, gyümölcsöket, magvakat. Olyan ügyes vagyok, hogy még a kígyókkal is megbirkózom. Amikor veszélyt érzek, azonnal összegömbölyödöm és védem magamat a tüskéimmal. Kicsinyeim nyáron jönnek világra. Egész télen alszom. Avarból, mohából, lombból készítek fészket. Télen a testhőmérsékletem 6 C°-ra süllyed.

5. melléklet - TALÁLÓS KÉRDÉSEK. ÖTLETEK... (5. feladathoz)

Levelet hoz, de nem postás,
ásója nincs, és mégis ás.
Lába lent a földbe túr,
koronája van – nagy úr.
Karjaival integet,
mondd meg gyorsan mi lehet!
(Fa)

Tavasszal kap levelet,
s ősszel küld csak választ,
de nem egyet, nem is kettőt,
hanem sok-sok százat!
(Fa)

Két lándzsa közt,
mint a pehely,
fent lebeg
egy virágkehely.
(Tulipán)

Bölcsőmet vad
szél cibálja,
takaróm a
hópehely.
Habár kicsit
hideg dunnám,
mégis jó, hogy átölel.
A nap első
sugarától,
a hóaplan
megreped.
Én vagyok az
első virág...
Ki tudja a nevemet?
(Hóvirág)

6. melléklet - ZŰRZAVAROS MONDATOK (6. feladathoz)

Zűrzavaros mondatok	
Helyesek ezek a mondatok?	Ahol hibát találsz, írd le helyesen a mondatot!
Az erdőben nincsenek fák, növények.	
A gyógynövények levelét, virágát, termését nem gyűjtjük és nem is szárítjuk meg. Levest főzünk belőle.	
A széncinege, a fakopáncs, a feketerigó és a fácán emlősök. Vízben élnek.	
A fiókák a tojásból bújnak ki. A testüket szőr borítja. Nem tudnak repülni.	
Az erdőben nincsenek apró termetű állatok.	
Az erdőben csak növények és állatok élnek. Dobálni kell őket kővel!	
A fákat ki kell vágni, hogy ne szaporodjanak el nagyon.	

7. melléklet - ERDEI ÉTLAP (7. feladathoz)

REDEI TLÉAP (.....)

A sün **csgiát** (.....) eszik.

A katicabogár **lveéltetűvle** (.....) táplálkozik.

A füstifecske **lgyeet** (.....) kér vacsorára.

A róka **útykto** (.....) rendel.

A mókus **tákófi** (.....) kér.

A béka **tegyel** (.....) szeretne enni.

A sas **otkcop** (.....)kér.

8. melléklet - JÁTÉK A SZAVAKKAL (8. feladathoz)

A rókának négy szárnya van.

A gólyának négy lába van.

Az őznek sörénye van.

A vaddisznónak agancsa van.